

9 KAPITULO VI KULTURAL NGA INTEGRIDAD

GIPADAYAG ni SEC. 29. Pagpanalipod sa Lumad nga Kultura, Tradisyon ug Institusyon. -

Ang Estado morespeto, moila ug manalipod sa katungod sa mga Lumadnong

Komunidad/Katawhang Lumad sa pagpreserba ug pagpanalipod sa ilang kultura, tradisyon ug institusyon. Kinahanglang tagdon niini kini nga mga katungod sa pagporma ug paggamit sa nasudnong mga plano ug polisiya.

GIPADAYAG ni SEC. 30. Sistema sa Edukasyon. - Ang Estado maghatag ug patas nga

pag-access sa lain-laing kultural nga mga oportunidad sa mga Lumadnong

Komunidad/Katawhang Lumad pinaagi sa sistema sa edukasyon, publiko o pribado nga kultural nga entidad, scholarship, grants ug uban pang mga insentibo nga walay pagpihig sa ilang katungod sa pagtukod ug pagkontrol sa ilang mga sistema sa edukasyon ug mga institusyon pinaagi sa paghatag ug edukasyon sa ilang kaugalingong pinulongan, sa paagi nga angay sa ilang kultural nga mga pamaagi sa pagtudlo ug pagkat-on. Ang mga lumad nga bata/batan-on adunay katungod sa tanang lebel ug porma sa edukasyon sa Estado.

GIPADAYAG ni SEC. 31. Pag-ila sa Cultural Diversity. - Ang Estado maningkamot nga

makabaton sa dignidad ug pagkalain-lain sa mga kultura, tradisyon, kasaysayan ug mga pangandoy sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga tukma nga makita sa tanang matang sa edukasyon, impormasyon sa publiko ug pagbinayloay sa

kultura-edukasyon. Tungod niini, ang Estado mohimo ug epektibong mga lakang, sa

pagkonsulta sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga hingtungdan, aron

mawagtang ang pagpihig ug diskriminasyon ug aron mapalambo ang pagkamatugtanon,

pagsabot ug maayong relasyon sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad ug sa

tanang bahin sa katilingban. Dugang pa, ang Gobyerno mohimo ug epektibo nga mga lakang

aron masiguro nga ang media nga gipanag-iya sa Estado tukma nga nagpakita sa

pagkalainlain sa kultura sa lumad. Kinahanglan usab nga siguruhon sa Estado ang

partisipasyon sa angay nga mga lider sa lumad sa mga eskuylahan, komunidad ug

internasyonal nga mga kalihokan sa kooperatiba sama sa mga festival, komperensya, seminar

ug workshop aron mapalambo ug mapalambo ang ilang lahi nga kabilin ug mga mithi.

GIPADAYAG ni SEC. 32. Katungod sa Intelektwal nga Komunidad. - Ang mga

Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad adunay katungod sa pagpraktis ug pagpabuhi sa

ilang kaugalingong kultural nga mga tradisyon ug kostumbre. Ang Estado moatubang,

manalipod ug mopalambo sa nangagi, karon ug sa umaabot nga mga pagpakita sa ilang mga

kultura ingon man ang katungod sa pag-uli.

sa kultural, intelektwal nga relihiyoso, ug espirituhanong kabtangan nga gikuha nga wala

ang ilang gawasnon ug una nga nahibal-an nga pagtugot o paglapas sa ilang mga balaod,

tradisyon ug kostumbre.

GIPADAYAG ni SEC. 33. Mga Katungod sa Relihiyoso, Kultura nga mga Dapit ug mga

Seremonya. -Ang mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad adunay katungod sa

pagpakita, pagpraktis, pagpalambo ug pagtudlo sa ilang espiritwal ug relihiyoso nga mga

tradisyon, kostumbre ug mga seremonyas; ang katungod sa pagmentinar, pagpanalipod ug pagbaton sa ilang relihiyoso ug kultural nga mga dapit; ang katungod sa paggamit ug pagkontrolar sa mga butang nga seremonyal; ug, ang katungod sa pagpauli sa mga patayng lawas sa tawo. Subay niini, ang Estado mohimo ug epektibong mga lakang, sa pakigtambayayong sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga hingtungdan aron masiguro nga ang mga sagradong lugar sa mga lumad, lakip na ang mga lubnganan, mapreserbar, respetuhon ug mapanalipdan. Aron makab-ot kini nga katuyoan, supak sa balaod ang:

a) Pagsuhid, pagkubkob o paghimo og mga pagkalot sa mga arkeolohiko nga mga dapit sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad para sa katuyoan nga makakuha og mga materyales sa kultural nga mga mithi nga walay gawasnon ug una nga nahibal-an nga pagtugot sa komunidad nga hingtungdan; ug

b) Pagdaot, pagtangtang o pagguba sa mga artifact nga adunay dakong importansya sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad para sa pagpreserbar sa ilang kultural nga kabilin.

10

GIPADAYAG ni SEC. 34. Katungod sa Lumad nga Sistema sa Kahibalo ug Mga Praktis ug sa Pagpalambo sa kaugalingong mga Siyensya ug Teknolohiya. - Ang mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad adunay katungod sa pag-ila sa bug-os nga pagpanag-iya ug pagkontrol sa pagtapos sa pagpanalipod sa ilang mga katungod sa kultura ug intelektwal. Sila adunay katungod sa espesyal nga mga lakang sa pagkontrolar, pagpalambo ug pagpanalipod sa ilang mga siyensiya, teknolohiya ug kultural nga mga pagpakita, lakip na sa tawo ug uban pang genetic nga kahinguhaan, mga liso, lakip na ang mga gigikanan niini nga mga kahinguhaan, tradisyonal nga mga tambal ug mga buhat sa apuyan, importante nga mga tanum nga medisina, mga mananap ug minerales, mga lumad nga sistema sa kahibalo ug mga buhat, kahibalo sa mga kabtangan sa mananap ug mga tanom, mga tradisyon sa oral nga mga mananap ug mga tanom, oral nga mga tradisyon, literatura ug pagdesinyo.

GIPADAYAG ni SEC. 35. Pag-access sa Biological ug Genetic Resources. - Ang pag-access sa biolohikal ug henetikong kahinguhaan ug sa lumadnong kahibalo nga may kalabutan sa pagkonserba, paggamit ug pagpausbaw niini nga mga kahinguhaan, kinahanglang tugotan sulod sa yutang kabilin ug mga dominyo sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad nga adunay gawasnon ug una nga nahibaloan nga pagtugot sa maong mga komunidad, nga nakuha subay sa naandang mga balaod sa hingtungdang komunidad.

GIPADAYAG ni SEC. 36. Malungtaron nga Agro-Technical Development. - Ilhon sa Estado ang katungod sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad sa usa ka malungtarong pag-uswag sa agro-teknolohiya ug kinahanglang magporma ug magpatuman sa mga programa sa aksyon alang sa epektibong pagpatuman niini. Kinahanglan usab nga ipasiugda sa Estado ang dagkong genetic ug sistema sa pagdumala sa kahinguhaan taliwala sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad kinahanglan magdasig sa kooperasyon sa mga ahensya sa gobyerno aron masiguro ang malampuson nga malungtarong kalamboan sa mga Lumadnong Komunidad/Katawhang Lumad.

GIPADAYAG ni SEC. 37. Mga Pondo para sa Arkeolohiko ug Kasaysayan nga mga Dapit. - Ang mga ICCs/IPs adunay katungod sa pagdawat gikan sa nasudnong gobyerno sa tanang

pundo ilabina nga gigahin o gigahin alang sa pagdumala ug pagpreserbar sa ilang mga arkeolohiko ug makasaysayanong mga dapit ug mga artifact uban sa pinansyal ug teknikal nga suporta sa nasudnong ahensya sa gobyerno.

Revision #1

Created 1 June 2025 05:28:35 by MaharlikanWatchman

Updated 1 June 2025 05:28:54 by MaharlikanWatchman